

Austerlitz - W. G. Sebald

Pocs autors em generen tant d'entusiasme com W. G. Sebald (1944-2001). En aquest sentit, una de les bones notícies de l'any és que l'editorial Flâneur hagi recuperat la magnífica traducció que Anna Soler Horta va fer de la seva novel·la *Austerlitz*, publicada el 2001 per Edicions 62.

Tinc la sort d'oblidar gran part del que llegeixo. Al cap de pocs anys només conservo el record confús d'algunes escenes esparses. En canvi recordo perfectament si va valer la pena el temps que hi vaig destinar, de manera que un temps després puc rellegir el llibre com si fos la primera vegada. En el cas d'*Austerlitz*, ja m'hi havia tornat a submergir, i ara, gràcies a la meva mala memòria, l'he pogut reprendre amb tota la joia del desconeixement. Entre les escenes que recordo destaca una col·lecció de papallones i un palau abandonat ple de sacs, si bé no semblen cabdals en la trama. En canvi tinc un record viu dels passatges que Sebald dedica a la fortalesa de Terezin, a seixanta quilòmetres de Praga, un recinte que Hitler va voler convertir en un gueto modèlic. El 1944, una vegada sanejat, embellit, omplert de flors i de comoditats - incloent-hi un cinema i una guarderia- va convidar la Creu Roja perquè donés fe d'aquell paradís. Les imatges d'aquella visita (que es poden trobar fàcilment a Youtube) van ser filmades per jueus que poc després serien enviats a Auschwitz. La història em va impressionar tant que vaig acabar visitant Terezin, un recinte inicialment destinat a allotjar-hi una guarnició militar, després transformat en camp de concentració i actualment reconvertit en la ciutat més sòrdida que he vist mai. Trobar-hi el mateix desequilibrat mental que esmenta Sebald a *Austerlitz* em va refermar en el vincle profund entre les seves ficcions i la realitat. En canvi quan, fa poc vaig visitar la Biblioteca Nacional de París havia oblidat totalment l'encertadíssima descripció que n'ofereix Sebald al final del llibre: "Tant per les dimensions exteriors com per la constitució interna, repel·leix qualsevol persona i s'oposa d'entrada i d'una manera intransigent a les necessitats de tot lector de veritat".

Fascinació per l'arquitectura

Si el lector d'aquestes línies té la sort de no haver llegit *Austerlitz* (o la sort d'haver-lo oblidat), m'he d'afanyar a afegir que no es limita a recollir descripcions d'edificis

depriments, si bé no es pot negar que una part hi està dedicada. La raó és que el protagonista homònim està fascinat per l'arquitectura de l'era capitalista, en concret per les construccions caracteritzades per "el sentit compulsiu de l'ordre i de la tendència al monumentalisme que presenten els tribunals de justícia, i els establiments penitenciaris, les estacions de tren i les borses, les òperes, els manicomis i les colònies obreres construïdes d'acord amb un patró de retícules rectangulars." Al llarg del llibre l'acompanyem en la visita a la fortalesa belga de Breendonk i al palau de Justícia de Brussel·les, però també freqüentem cementiris, bars, blocs de pisos i cases de camp, sobretot del Regne Unit. Més enllà del geni descriptiu de l'autor, aquests edificis tenen una relació directa amb el personatge Austerlitz, especialment la sinistral Biblioteca Nacional de París -de la qual no citem el nom oficial, com tampoc ho fa Sebald, per estalviar-nos el cognom del polític que la va idear.

Nascut a Alemanya però resident durant més de la meitat de la seva vida a Anglaterra, W. G. Sebald aconsegueix el miracle de combinar l'escriptura lleugera i el rerefons transcendent. Capaç d'atrapar l'atenció del lector descrivint els moviments d'un ós rentador o el menjador d'un balneari, produeix frases llargues i arborescents, evita els diàlegs i allargassa els paràgrafs durant desenes de pàgines (els que comprèn el llibre es poden comptar amb els dits d'una mà), hipnòtics com el pla seqüència de *L'arca russa* (Sokúrov, 2002), misteriosos perquè no aspiren a revelar-ho tot. Personalment, trobo insuperable la seva manera de fer transicions subtils, encavalcant temes i subtemes que ens captiven en primer lloc per la manera reticular en què es desenvolupen, i en segon lloc perquè no tenim cap indicatiu d'on ens conduiran, si bé quan hi arribem ens adonem que era l'única destinació possible.

Un narrador misteriós

Part del misteri rau en el fet que el narrador d'*Austerlitz* no és el protagonista, sinó algú que al llarg de tres dècades troba de tant en tant el personatge homònim en els llocs més imprevisibles, sempre després de llargues interrupcions. Aquest narrador, de fet, resulta tant o més misteriós que Austerlitz, ja que no sabem els anys que té, ni l'origen dels seus ingressos, ni per què es desplaça per Europa. De fet, ni tan sols sembla que tingui cos, ja que al llarg del llibre no fa referència a cap funció biològica. Una de les característiques de l'obra de Sebald -no només d'aquest llibre- és la

permeabilitat entre els vius i els morts, entre els presents i els absents, entre el present i el passat. També els tons i els recursos són permeables, ja que el narrador visita, recorda, cita, imagina, inventa o descriu, sempre dotat d'una mirada exempta de prejudicis, i sobretot sense avorrir ni decebre mai –en el nostre cas, també gràcies a la textura de la traducció.

La desesperació trista d'Austerlitz i la seva tirada a l'arquitectura monumental no són més que punts de partida: "Intuíem que les construccions sobredimensionades projecten l'ombra de la seva destrucció i que des del principi havien estat concebudes pensant que, en un moment o altre es convertirien en ruïnes." Sigui quin sigui el tema del llibre, no se situa gaire lluny de la memòria, del que resta sepultat sota el present, del que cal recuperar si volem esbrinar qui som. Més d'un passatge hi fa referència, també els que poden semblar secundaris com el de la col·lecció de papallones que esmentava abans, o bé la frase següent: "En el terreny de la fotografia sempre m'ha fascinat especialment l'instant en què les ombres de la realitat, per dir-ho així, emergeixen del no-res sobre el paper exposat, de la mateixa manera que els records, va dir l'Austerlitz, se'ns apareixen en plena nit i tornen a enfosquir-se si provem de retenir-los, com una còpia fotogràfica que s'ha deixat massa temps al bany revelador." Els llibres de Sebald serien igualment originals si no incloguessin fotografies, però en cap cas les podem considerar com un caprici.

En català només podem llegir *Austerlitz* i *Els emigrats*, també traduït per Anna Soler Horta. És procedent que l'editorial que ha recuperat aquesta traducció es digui Flâneur, el terme francès que s'aplica al passejant que indaga desapassionadament, atent als moviments interiors i exteriors, sense pressa ni objectiu, i que està íntimament vinculat a la literatura que practicava Sebald fins que el 2001 es va estavellar contra un camió.

No se m'acut cap manera millor d'acabar que citar un paràgraf del text que vaig publicar a principis de segle en què manifestava la meva incertesa sobre el rerefons d'*Austerlitz*: "Hi abunden, en tot cas, el que en podríem dir símls asimètrics, poderosos però mancats de comparació: una finestra tapiada per dins però no per fora, el cementiri insospitat al costat de la llar, el castell inútil i finalment abandonat, la llengua oblidada que reneix sense esforç al cap dels anys, les arnes que moren però no

es consumeixen, l'home que vol oblidar el passat però que el busca sense saber-ho. Els
lectors de Sebald, com els de la Torà, descobrim noves interpretacions a cada lectura.”